

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ ОЛЬСТЕРСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ

Сиволап Наталія,

студентка I-го року навчання
навчально-наукового інституту
історії, права та міжнародних відносин
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка

Науковий керівник: **Михтуненко Вікторія,**
кандидат історичних наук, старший викладач,
кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин
та методики навчання історичних дисциплін
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка

Північно-Ірландська проблема, або Ольстерська проблема, є одним із найгостріших етнополітичних конфліктів сучасності, що виник в результаті протистояння між національними та релігійними групами в Північній Ірландії. Головними сторонами конфлікту є протестанти, які в основному складаються з англійських або шотландських поселенців, та католики, які є традиційною більшістю серед місцевого населення. Конфлікт у Північній Ірландії має виняткову складність і своєрідність, тут перетинаються соціальні, національні та релігійні розбіжності.

Ольстерська проблема має глибокі історичні корені, що сягають часів колонізації Ірландії англійцями (починаючи з XII ст.). Англійсько-норманське вторгнення розпочалося у 1169 р., а приводом послугувала папська булла 1155 р., за якою Генріх II отримав дозвіл відправитися в Ірландію для «реформування» церкви. З 1169 по 1171 рр. англо-норманські завойовники одержали низку перемог у південно-східній Ірландії, а у 1177 р. Генріх оголосив свого сина Джона «Королем Ірландії», цю подію вважають завершенням першого етапу колонізації [1, с. 18].

Ольстер, колись малонаселений регіон, перетворився на жвавий центр завдяки впливу британських колоністів. Ці переселенці, тісно пов'язані з метрополією, шукали захисту на нових землях, відвойованих у корінних ірландців. З часом вони не лише адаптувалися до нового середовища, але й частково асимілювалися з місцевим населенням.

Асиміляція відбувалася в декількох напрямках:

– переймання традицій: колоністи запозичували вигідні для себе звичаї та практики корінних жителів, збагачуючи власну культуру.

– земельні відносини: британці здавали в оренду ірландцям частину своїх володінь, створюючи економічну залежність.

– шлюбні союзи: між колоністами та місцевою знаттю укладалися шлюби, що сприяло змішанню етносів та культур.

Процес асиміляції не був одностороннім. Ірландці також переймали від британських поселенців їхню мову, релігію та інші аспекти життя. Не всі корінні жителі схвалювали цю інтеграцію. Деякі з них чинили опір колонізаторам, що призводило до конфліктів.

У XIII ст. англійці практично повністю підкорили Ірландію і приєднали її до своєї корони, зробивши її першою англійською колонією. Протягом понад 800 років на острові панував суворий режим, що супроводжувався забороною ірландської мови та прізвищ, а також традиційних ірландських законів. Англійські колоністи заснували місцевий парламент, утворивши маріонеткове Ірландське королівство, яке фактично керувалося королем Англії [2, с. 5].

У 1315–1318 рр. брат шотландського короля Едуард Брюс спробував відновити незалежність Ірландії, але його військовий похід завершився поразкою і масовим винищенням ірландців англійськими військами.

У 1348 р. Ірландію вразила жахлива пандемія чуми, яка призвела до масового вимирання англійського населення, яке зосереджувалося в містах. Влада англійського короля ослабла, і під його контролем залишилися лише землі в районі Дубліна, а нащадки англо-норманських завойовників Ірландії поступово інтегрувалися з ірландцями.

У 1367 р. парламент королівства Ірландії прийняв дискримінаційний закон «Статут Кілкенні», за яким ірландці проголошувалися людьми другого сорту, а їхня мова та культура заборонялася. Але виконання цього закону було складно забезпечити, через послаблення англійського впливу у регіоні.

У 1534 р. спалахнуло чергове повстання, очолюване «Шовковим Томасом», проти англійського короля. Бунт був придушений, проте Генріху VIII довелось заново завойовувати Ірландію. У 1541 р. він оголосив себе королем Ірландії, посиливши англійську колонізацію острова, і разом із тим почалися релігійні переслідування та інші утиски.

Англійська реформація 1534 р., з її гоніннями на католицьку церкву в Ірландії, перетворила релігію в цьому регіоні на потужний політичний інструмент. Ірландці відчайдушно трималися католицької віри, що йшло врозріз з політикою англійської корони. Після жорстокого придушення повстань в 1567 р. та протягом 1597–1603 рр., англійський уряд обрав нову стратегію колонізації. Замість передачі великих земельних масивів англійським феодалам, їх почали роздавати релігійним дисидентам та відставним офіцерам.

Цей новий підхід мав на меті:

– зміцнити англійський контроль над Ірландією: переселення протестантських поселенців мало розбавити католицьку більшість та створити лояльні до корони осередки;

– поширити протестантизм: переслідувані в Англії дисиденти отримували можливість вільно сповідувати свою віру та наVERTати в неї ірландців;

– заохотити економічний розвиток: відставним офіцерам та шляхтичам пропонувалися пільги та стимули для розвитку земель, що сприяло б процвітанню регіону.

Після успішного завершення «ірландського» походу Кромвелля та поразки католицьких якобітів у битві на річці Бойн у 1691 р., колонізацію Ірландії Англією можна вважати завершеною. На кінець XVII ст. становище католиків Ірландії було жахливим. У 1641 р. ірландські католики контролювали 59 % земель, але після колонізації Кромвелля в 1660 р. ця цифра впала до 22 %, а під час правління Вільгельма Оранського (1688–1702) – до 14 %. Під керівництвом короля Георга I (1714–1727) доля землі, що належала ірландським католикам, зменшилась до 7 %. Отже, виникла категорія землевласників-протестантів, які володіли елітарною владою, тоді як католицизм став релігією людей, що переживали бідність і підданя.

Після проголошення англо-ірландської унії в 1801 р., автономія Ірландії була анульована, а її представники отримали місця в англійській палаті лордів і палаті громад. Проте, лише з емансипацією католиків у 1829 р., ірландцям вдалося отримати справжній доступ до палати громад. Від 1801 р. почалася боротьба ірландців за скасування акту про унію з Англією. Деніел О'Коннел виступав як провідник руху з 1829 р. по 1843 р. за права ірландців та незалежність країни [5, с. 9–10].

Розглядаючи історичні аспекти конфлікту у Північній Ірландії варто звернути увагу і на голод в Ірландії в період 1845–1847 рр. Він був спричинений неурожаєм картоплі, основного харчового продукту, і призвів до поширення хвороб та високої смертності, а також до масової еміграції. Уряд Англії підсилював голод в Ірландії, забороняючи кораблям з Америки, що мали зерно, ставати до берегів Ірландії. У результаті, населення Ірландії протягом років голоду скоротилося з 8 мільйонів до 3 мільйонів. Більше мільйона ірландців виїхали в США та Австралію. Саме з цього часу бере початок американо-ірландська спільнота в США.

Поява «проблеми гомруля» ознаменувала собою перехід «ольстерського конфлікту» у політичну фазу. Між 1874 і 1914 рр. британські та ірландські політики активно розглядали різні варіанти конституційної реформи, спрямовані на перетворення унітарної парламентської держави на федерацію або союз зі спеціальним автономним парламентом для всієї Ірландії. Цей останній варіант став відомий як «гомруль», оскільки він передбачав надання ірландцям

контролю над своїми внутрішніми справами без відокремлення від Великої Британії, що було встановлено в 1800 р. Гомруль не означав повної незалежності або навіть статусу домініону. Проте він розділив британську та ірландську політичну думку, поставивши країну на межу громадянської війни до 1912 р. Врешті, закон про гомруль був прийнятий у 1914 р., але не реалізований через опозицію Ольстера і початок Першої світової війни [4, с. 260].

Між 1914 і 1918 рр. ірландські полки, організовані у три дивізії, брали участь у боротьбі за Британську імперію на всіх фронтах. Приблизно 200 000 солдатів, половина з яких були католицькі націоналісти, а інша половина - протестантські юніоністи, добровільно долучилися до цієї боротьби.

У квітні 1916 р. в країні спалахнуло так зване Великодне повстання, під час якого було проголошено Ірландську Республіку. Повстання було жорстоко придушене. Чимало республіканців були вбиті під час вуличних боїв в Дубліні, або страчені після придушення повстання.

У 1919 р. на виборах в парламент Об'єднаного королівства Великої Британії та Ірландії ірландські виборці обрали прихильників незалежності. Згодом вони легально зібралися у Дубліні, де була проголошена незалежність країни. Ірландська Республіка, оголошена у 1919 р., фактично була створена, проте не була визнана іншими країнами, включаючи уряд Великої Британії. Слід зазначити, що під час війни в Ірландії не було повстань, навіть після Великоднього повстання 1916 р. Однак світова війна створила атмосферу, в якій насильство та героїчна «пожертва» набули нової легітимності, тоді як воєнна заборона на еміграцію перекрила запобіжний клапан, який до того часу знімав соціальну напругу, дозволяючи молоді та безробітним залишати країну [4, с. 272].

Врешті, розпочалася англо-ірландська війна, яка спочатку була громадянською війною між конституційними націоналістами та республіканцями. На півдні вона швидко перетворилася на конфлікт між радикальними націоналістами та британськими силами безпеки. У Ольстері війна прийняла форму боротьби між ольстерськими юніоністськими силами та ІРА. Згодом, за умовами Англо-ірландського договору 1921 р., націоналістична Ірландія отримала щось більше, ніж просто гомруль, але вона залишилася незалежною далеко не повністю. Термін «статус домініону» точно описує Ірландську Вільну Державу: «вільна», але не «незалежна», подібно до Помаранчевої Вільної Держави в Південній Африці. Таким чином, територію острова було поділено на два державні утворення: домініон «Вільна держава» з широкими автономними правами та «Північна Ірландія» (створена з 6 графств провінції Ольстер),

як невід’ємна частина Великої Британії. Так, «ольстерська проблема» набула міждержавного значення [3, с. 8].

Існує жарт, що причина, чому британцям так і не вдалося вирішити «ірландське питання», полягала в тому, що кожного разу, коли хтось знаходив рішення, ірландці змінювали питання. Як і в багатьох жартах, в цьому є частка правди. «Ірландське питання» було набором проблем, які безперервно змінювалися між 1850 і 1914 рр., коли Ірландія проходила через ряд радикальних економічних і соціальних перетворень.

Висновки. Отже, виникнення Ольстерської проблеми та її перетворення на етнічно-конфесійний конфлікт продиктоване багатьма історичними чинниками. Першопричиною можна вважати багатостолітнє колоніальне становище Ірландії та масові міграційні процеси на острові. Британська політика, спрямована на придушення національно-визвольного руху, заглиблення розколу між місцевим населенням і переселенцями, складний правовий статус Північної Ірландії та її поділ, релігійні та етнічні розбіжності, а також вплив зовнішніх сил - все це створило ґрунт для виникнення та загострення конфлікту.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Гюрдап Д. Механізми врегулювання Ольстерської проблеми у Великобританії. Національний авіаційний університет, 2021. 70 с.
- 2.Крушинський В. Е. Блер і проблема мирного врегулювання в Північній Ірландії. *Актуальні проблеми міжнародних відносин: збірник наукових праць*. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2014. Вип. 123 (частина 1). С. 4–15.
- 3.Теленко О. М. Конфлікт у Північній Ірландії: історичні корені проблеми. *Вісник Львівського університету*. 2004. Вип. 13. С. 6–11.
- 4.Biagini E. F Home Rule for Ireland (1874–1914): the Great Missed Opportunity? *English Studies*, 2018.Vol. 71. P. 259–275.
- 5.Coogan T. P. The Troubles: Ireland’s Ordeal and the Search for Peace, 2002, 199 p.